

JOHN GRISHAM

LAINLUKIJAT

WSOY

JOHN GRISHAM

Lainlukijat

Suomentanut JORMA-VEIKKO SAPPINEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ • HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos

The Rooster Bar

Copyright © 2017 by Belfry Holdings, Inc.

Suomenkielinen laitos © Jorma-Veikko Sappinen ja WSOY 2018

ISBN 978-951-0-43394-2

Painettu EU:ssa

1

Vuoden loppu toi tullessaan tavanomaiset juhlapyhät, mutta Frazierin talon juhlatunnelmassa ei ollut hurraamista. Rouva Frazier suoritti rituaalit: koristeli pienen kuusen, paketoï joitain halpoja lahjoja ja paistoi pikkuleipiä, joita kukaan ei halunnut. Tavalliseen tapaan hän myös piti *Pähkinänsärkijän* lakkaamatta soimassa ja hyräili urheasti keittiössä, ikään kuin joulu todellakin olisi hauska.

Tilanteessa ei ollut mitään hauskaa. Herra Frazier oli muuttanut pois kolme vuotta aikaisemmin, mutta häntä ei niinkään kaivattu kuin inhottiin. Hän oli viivyttelemättä muuttanut asumaan nuoren sihteerinsä kanssa, joka oli ennen pitkää myös tullut raskaaksi. Hylätyllä, rahattomalla ja masentuneella rouva Frazierilla oli edelleen vaikeaa.

Hänen nuorempi poikansa Louie oli kotiaarestissa, tavallaan vapaana takuuta vastaan, edessään rankka vuosi huumesyytteineen kaikkineen. Louie ei ollut eväänsä liikauttanut ostaakseen äidilleen lahjan. Tekosyynä oli, että hänen nilkkaansa oikeuden määräyksestä kiinnitetty panta esti häntä poistumasta kotoa. Mutta ilman sitäkään kukaan ei olisi odottanut hänen vaivautuvan jouluostoksille. Edellisenä ja sitä edellisenä vuonna hänen nilkkansa olivat olleet vapaat, mutta kauppaan hän ei ollut viitsinyt lähteä.

Vanhempi poika Mark oli lomalla oikeustieteen opiskelun kauhusta, ja vaikka hän oli vielä köyhempi kuin veljensä, hän sai ostettua äidille hajuvesipullon. Hänen oli määrä valmistua toukokuussa, osallistua oikeusasianajajan kokeeseen heinäkuussa ja aloittaa työt

washingtonilaisessa asianajotoimistossa syyskuussa, sattumoisin samassa kuussa, jolloin juttuluettelossa olisi Louien oikeudenkäynnin vuoro. Mutta Louien juttu ei menisi oikeuteen kahdesta varsin hyvästä syystä. Ensinnäkin peitetehtävissä olevat poliisit olivat napanneet hänet itse teossa myymästä kymmentä crackpussia – siitä oli jopa video – ja toiseksi sen enempää Louiella kuin hänen äidilläänkään ei ollut rahaa palkata kunnon asianajajaa selvittämään sotkua. Koko joululoman niin Louie kuin äitikin vihjailivat, että Markin pitäisi kiiruhtaa paikalle ja tarjoutua puolustamaan veljeään. Eikö olisi helppoa viivyttää asioita myöhempään ajankohtaan, jolloin Mark olisi asianmukaisesti hyväksytty asianajajakuntaan – hänhän käytännöllisesti katsoen jo kuului siihen? Ja eikö asianajoluvan saamisen jälkeen olisi helppoa etsiä jokin sellainen muotoseikka, joista lehdissä kirjoitettiin ja joilla syytteen sai hylättyä?

Tuossa heidän pikku kuvitelmassaan oli suuria aukkoja, mutta Mark ei suostunut keskustelemaan siitä. Kun kävi selväksi, että Louie omisi uudenvuodenpäivänä sohvan ainakin kymmeneksi tunniksi ja katselisi seitsemän jalkapallo-ottelua putkeen, Mark poistui vähin äänin ja meni tapaamaan ystäväänsä. Ajellessaan illalla kotiin alkoholin vaikutuksen alaisena hän päätti paeta. Hän palaisi Washingtoniin ja tappaisi aikaa puuhastelemalla asianajotoimistossa, jonka työntekijä hänestä pian tulisi. Luentojen alkuun oli vielä melkein kaksi viikkoa, mutta kun Mark oli kymmenen päivää kuunnellut Louien ruikutusta ja marinaa ongelmistaan, taukoamattomasta *Pähkinänsärkijästä* puhumattakaan, hän oli kyllästynyt ja suorastaan kaipasi viimeiselle lukukaudelle.

Kello herätti hänet aamukahdeksalta, ja juodessaan aamukahvia äidin kanssa hän ilmoitti, että hänen täytyisi palata Washingtoniin. Pahoittelen, että poistun vähän etuajassa, äiti, ja olen pahoillani, että jätän sinut kahden kesken tuhman poikasi kanssa, äiti, mutta minä lähdän. Ei ole minun asiani kasvattaa häntä. Minulla on omiakin ongelmia.

Ensimmäinen ongelmista oli auto, Ford Bronco, joka oli ollut Markilla lukioajoista saakka. Matkamittari oli hyytynyt vähän yli

300 000 kilometrin kohdalla, ja se oli tapahtunut jo collegen puolivälissä. Auto kaipasi kipeästi uutta polttoainepumppua, joka oli vain yksi listan monista kiireellisistä varaosista. Kaksi viime vuotta Mark oli onnistunut pitämään moottorin, vaihteiston ja jarrut kasassa teipin ja paperiliittimien avulla, mutta öljypumpun kanssa ei ollut käynyt yhtä hyvä tuuri. Se toimi, mutta normaalia heikommin, joten Broncon huippunopeus oli tasamaalla 78 kilometriä tunnissa. Jotta 18-pyöräiset rekat eivät jyräisi häntä moottoriteillä, hän pysytteli Delawaren ja Marylandin itäosien maanteillä. Tavallisesti kaksituntinen ajomatka Doverista Washingtonin keskustaan venyi kaksinkertaiseksi.

Niin Mark sai lisääaikaa miettiä muita ongelmiaan. Ongelma numero kaksi oli tukahduttava opintovelka. Collegen päättyessä hänellä oli ollut opintolainaa 60 000 dollaria mutta ei työpaikkaa. Isä, joka oli tuolloin näyttänyt olevan onnellisesti naimisissa mutta myös veloissa, oli varoittanut jatkamasta opiskelua. Hän oli sanonut: ”Hitto vie, poika, olet opiskellut neljä vuotta ja olet kuusikymmentä tonnia miinuksella. Lopeta ennen kuin sitä tulee lisää.” Isän millaisen tahansa taloudellisten neuvojen noudattaminen tuntui hölmöltä, mutta pari seuraavaa vuotta Mark teki siellä täällä sekalaisia töitä baarimiehenä ja pizzalähettinä ja kinasteli samaan aikaan lainantajien kanssa. Noita aikoja ajatellessaan hän ei ollut varma, mistä idea oikeustieteen opintoihin oli tullut, mutta hän muisti kuunnelleensa sivusta kahden opiskelijatoveruksen keskustelua heidän pohtiessaan painavia asioita tanakan ryyppäämisen ohessa. Mark oli baarimies, baarissa ei ollut paljon väkeä, ja kun pojilla oli takana neljä kierrosta votkaa ja karpalomehua, he juttelivat niin kovaa, että kaikki kuulivat. Monista heidän mainitsemistaan kiinnostavista asioista Markin mieleen oli jäänyt kaksi: ”Isot washingtonilaiset lakitoimistot palkkaavat väkeä hullun lailla” ja ”Alkupalkat ovat sadanviidenkymmenen tonnin luokkaa vuodessa”.

Pian sen jälkeen Mark törmäsi collegeaikaiseen ystävänsä, joka opiskeli ensimmäistä vuotta Foggy Bottomin oikeustieteellisessä tiedekunnassa Washingtonissa. Mies intoili aikeistaan opiskella

salamavauhtia, valmistua kahden ja puolen vuoden kuluttua ja pestautua muhkealla palkalla suureen toimistoon. Liittovaltio syyti opintolainoja, joita sai kuka vain, ja aivan, hänen niskoillaan olisi valmistumisen aikaan oikea velkavuori, mutta sen pystyisi panemaan sileäksi viidessä vuodessa. Ainakin Markin ystävän mielestä oli täysin järkeenkäyvää ”investoida itseensä” ottamalla lainaa, sillä se takaisi ansaitsemiskyvyn tulevaisuudessa.

Mark tarttui syöttiin ja alkoi lukea oikeustieteellisen tiedekunnan pääsykokeeseen. Hänen pistemääränsä oli vaatimaton 146, mutta Foggy Bottomin opiskelijavalitsijoita se ei häirinnyt. Heitä ei lannistanut myöskään hänen alempi korkeakoulututkintonsa, jossa hänen keskiarvonsa oli heiveröinen 2,8. Foggy Bottom otti hänet avosylin vastaan. Lainahakemukset hyväksyttiin ripeästi. Sitten opetusministeriö siirsi mutkattomasti joka vuosi 65 000 dollaria Foggy Bottomille. Ja nyt kun jäljellä oli vain viimeinen lukukausi, Markin edessä oli lohduton näky valmistumisesta harteillaan alemmista ja ylemmistä korkeakouluopinnoista pääomineen ja korkoineen yhteensä 266 000 dollarin velat.

Kolmas ongelma liittyi työpaikkaan. Oli käynyt ilmi, että työmarkkinat eivät olleet aivan niin vahvat kuin oli huhuttu. Ne eivät myöskään olleet niin vilkkaat kuin Foggy Bottom oli mainostanut kiiltävissä brosyreissään ja lähes petollisella kotisivullaan. Huippuluokan oikeustieteellisistä tiedekunnista valmistuvat saivat edelleen töitä kadehdittavalla palkalla. Foggy Bottom ei kuitenkaan ollut huippuluokkaa. Mark oli onnistunut ujuttautumaan keskikokoiseen asianajotoimistoon, joka keskittyi ”hallitussuhteisiin”, mikä ei merkinnyt mitään lobbausta kummempaa. Hänen alkupalkkaansa ei ollut määritelty, sillä toimiston johtoryhmä kokoontuisi tammikuun alkupuolella tarkastelemaan edellisen vuoden tuottoa ja oletettavasti säätämään palkkarakennetta. Muutaman kuukauden kuluttua Markin oli määrä käydä ”lainaneuvojansa” kanssa tärkeä keskustelu opintovelkojen uudelleenjärjestelyistä ja koko roskan maksamisesta jollain konstilla pois. Neuvoja oli jo ilmaissut huolensa siitä, ettei Mark tiennyt tulevia ansioitaan. Se huolestutti myös Markia, var-

sinkin koska hän ei luottanut yhteenkään asianajotoimistossa tapaa-
maansa henkilöön. Niin paljon kuin hän yrittikin pettää itseään, hän
tunsi luissaan, ettei työpaikka ollut varma.

Yksi ongelmista oli oikeusasianajajan koe. Laajan osanoton
vuoksi Washingtonin versio kokeesta oli yksi koko maan vaikeim-
mista, ja Foggy Bottomista valmistuneiden reputusprosentti oli
hälyttävä. Jälleen kaupungin huipputiedekunnat pärjäsivät hyvin.
Edellisenä vuonna oli Georgetownin opiskelijoista läpäissyt kokeen
91 prosenttia, George Washingtonista valmistuneista 89. Foggy
Bottomin läpäisyprosentti oli säälittävä 56. Onnistuakseen Markin
täytyisi alkaa opiskella nyt, tammikuun alussa, ja pysyä kirjojen
parissa yhtä soittoa puoli vuotta.

Mutta siihen hänellä ei yksinkertaisesti ollut voimia, ei varsin-
kaan talven kylminä, ankeina, masentavina päivinä. Ajoittain velka
tuntui selkään sidotulta tiilikuormalta. Pelkkä käveleminenkin oli
työlästä. Hymyileminen tuotti vaikeuksia. Hän eli köyhyydessä, ja
tulevaisuus oli kolkko, vaikka tiedossa oli työpaikka. Ja hän sentään
oli onnekkaiden joukossa. Useimmilla hänen kurssitovereillaan
oli velkaa, mutta ei työpaikkaa. Jälkeenpäin ajatellen Mark muisti
kuulleensa nurinoita jo ensimmäisenä vuotena, ja joka lukukau-
den myötä opiskelijoiden tunnelma oli käynyt yhä synkemmäksi ja
epäilykset raskaammiksi. Työtilanne heikkeni. Oikeusasianajajan
kokeiden tulokset nolottivat kaikkia Foggy Bottomissa. Lainoja
kasautui. Nyt, kolmantena eli viimeisenä vuotena, ei ollut epätaval-
lista kuulla opiskelijoiden väittelevän opettajien kanssa luennoilla.
Bloggarit piikittelivät koulua ja kirkuivat karkeita kysymyksiä:
”Onko tämä huijausta?” ”Onko meitä kusetettu?” ”Mihin rahat
ovat menneet?”

Melkein kaikki Markin tuntemat jossain määrin uskoivat, että (1)
Foggy Bottom oli keskitasoa heikompi oikeustieteellinen tiedekunta,
joka (2) lupaili liikoa, (3) veloitti opetuksesta liikaa ja (4) yllytti
ottamaan liikaa opintolainaa samaan aikaan, kun se (5) hyväksyi
keskinkertaisia opiskelijoita, joilla ei todellisuudessa olisi mitään
asiaa lakialalle, vaan jotka joko (6) eivät olleet tarpeeksi hyvin val-

mistautuneita oikeusasianajajan kokeeseen tai (7) olivat liian tyhmiä läpäistäkseen sen.

Huhuttiin, että Foggy Bottomin hakijamäärä oli pudonnut puoleen entisestä. Koska valtionapua ei tullut eikä lahjoituksia saatu, niin suuri vähennys johtaisi monenlaisiin kivuliaisiin menoleikkauksiin, jolloin huono oppilaitos kävisi entistä surkeammaksi. Mark Frazieria ja hänen ystäviään se ei liikuttanut. He sinnittelisivät neljä seuraavaa kuukautta, poistuisivat laitoksesta ilomielin eivätkä koskaan palaisi.

Mark asui viisikerroksisessa talossa, joka oli 80 vuotta vanha ja silminnähden rapistunut, mutta vuokra oli halpa, mikä houkutteli sinne opiskelijoita George Washingtonista ja Foggy Bottomista. Alkuaikoinaan talo oli tunnettu Cooper Housena, mutta kolmen vuosikymmenen kuluttavassa opiskelijakäytössä se oli ansainnut lempinimen Coop, Häkki. Koska talon hissit toimivat vain harvoin, Mark nousi portaita kolmanteen kerrokseen ja astui ahtaaseen ja niukasti kalustettuun asuntoonsa, jonka 45 neliöstä hän maksoi 800 dollaria kuussa. Jostain syystä hän oli viimeisen tentin jälkeen ennen joululomaa siivonnut kämpän, ja napsauttaessaan valokatkaisinta hän oli tyytyväinen nähdessään, että kaikki oli järjestyksessä. Ja miksei olisi ollut? Asunnon omistava slummivuokraisäntä ei koskaan käynyt siellä. Mark purki laukkunsa ja pani merkille hiljaisuuden. Normaalisti, kun talossa majaili opiskelijalauma ja seinät olivat ohuet, kuului kaiken aikaa hälinää. Stereoita, televisioita, riitoja, kepposia, pokeripelejä, tappeluja, kitaransoittoa ja jopa pasuuna, jota neljännen kerroksen toope soitti välillä niin, että talo tärisi. Mutta ei tänään. Kaikki olivat vielä kotona nauttimassa lomasta, ja käytävillä vallitsi aavemainen hiljaisuus.

Mark pitkästyi puolessa tunnissa ja lähti ulos. Kun hän asteli New Hampshire Avenueta ja tuuli pureutui ohuen fleecepuseron ja vanhojen khakihousujen läpi, hän päätti jostain syystä kääntyä oikeaan Twenty-First Streetille ja piipahtaa katsomaan, oliko tiedekunta auki. Vaikka kaupungissa ei ollut pulaa puistattavista moderneista

taloista, Foggy Bottom onnistui erottumaan rumuudellaan. Se oli ennen toista maailmansotaa pystytetty haaleankeltainen tiilirakenus, jonka kahdeksan kerrosta oli runtattu yhteen epäsymmetrisiksi siiviksi, kun joku epäonnistunut arkkitehti oli yrittänyt ilmaista jotain. Aikoinaan talo oli luultavasti ollut toimistokäytössä, mutta sen neljään alimpaan kerrokseen oli seiniä kaatamalla luotu ahtaita luentosaleja. Viidennessä kerroksessa oli kirjasto, isojen, remontoitujen huoneiden sokkelo, joka oli tungettu täyteen harvoin käytettyjä kirjoja ja jäljennöksiä joidenkin paikallisten tuomareiden ja oikeusoppineiden muotokuvista. Opettajakunnan tilat olivat kuudennessa ja seitsemännessä kerroksessa, ja kahdeksannessa, mahdollisimman kaukana opiskelijoista, uurasti hallinto. Dekaanin oli visusti piilossa kulmahuoneessaan, josta hän ei usein poistunut.

Ulko-ovi ei ollut lukossa, joten Mark astui autioon aulaan. Vaikka lämpö tuntui miellyttävältä, aula oli tavalliseen tapaan perin juurin masentava. Yhden seinistä peitti iso ilmoitustaulu, jolla oli sekalaisia tiedotuksia, ilmoituksia ja houkutuksia. Muutamassa kiiltäväpintaisessa julisteessa mainostettiin mahdollisuutta opiskella ulkomailla, ja tavanomaisessa käsin kirjoitettujen myynti-ilmoitusten kokoelmassa kaupiteltiin muun muassa kirjoja, polkupyöriä, pääsylippuja, kurssiyhteenvetoja, yksityisopetusta tuntiveloituksella ja vuokrattavia asuntoja. Oikeusasianajajan koe lepäsi koulun yläpuolella kuin tumma pilvi, ja osassa julisteista ylistettiin tiettyjen valmennuskursien erinomaisuutta. Jos hän etsisi ahkerasti, hän mahdollisesti löytäisi joitain työllistymismahdollisuuksia, mutta Foggy Bottomissa ne olivat vähentyneet vuosi vuodelta. Eräässä nurkassa hän näki vanhat tutut esitteet, joissa yllytettiin ottamaan entistä enemmän opintolainaa. Aulan takapäässä oli välipala-automaatteja ja pieni kahvibaari, mutta loman aikana siellä ei ollut tarjolla mitään.

Mark vajosi kuluneeseen nahkatuoliin ja imi itseensä opinahjonsa synkeyttä. Oliko tämä todella tiedekunta vai vain yksi tutkintotehdas muiden joukossa? Vastaus alkoi olla selvä. Tuhannetta kertaa hän toivoi, ettei olisi koskaan jalallaan astunut sisään tuosta etuovesta pahaa aavistamattomana ensimmäisen vuoden opiske-

lijana. Nyt, melkein kolme vuotta myöhemmin, hän kantoi laina-
taakkaa eikä osannut kuvitellakaan, että saisi sen maksettua. Mikäli
tunnelin päässä oli valoa, hän ei sitä nähnyt.

Entä miksi ihmeessä joku antaisi oppilaitoksen nimeksi Foggy
Bottom? Ikään kuin oikeustieteen opinnot eivät olisi jo sinänsä
ankea kokemus, joku neropatti oli parikymmentä vuotta aikaisem-
min liittännyt siihen vielä suurempaa ilottomuutta henkivän nimen.
Tuo mies, joka oli jo kuollut, oli myynyt tiedekunnan joillekin Wall
Streetin sijoittajille, jotka omistivat kokonaisen ketjullisen oikeus-
tieteellisiä tiedekuntia. Ne kuulemma tuottivat muhkeita voittoja
mutta eivät paljonkaan lainopillisia kykyjä.

Kuinka oikeustieteellisiä tiedekuntia oli mahdollista ostaa ja
myydä? Se oli edelleen mysteeri.

Mark kuuli puhetta ja poistui kiireesti rakennuksesta. Hän tarpoi
New Hampshirea pitkin Dupont Circleen, missä hän sukelsi Kramer
Booksiin kahville ja hieman sulamaan. Hänellä oli tapana kävellä
joka paikkaan. Broncon meno oli liian nytkähtelevää ja hidasta suur-
kaupungin liikenteeseen, ja hän piti sitä seisomassa pysäköintipai-
kalla Coopin takana. Virta-avain oli aina paikoillaan. Valitettavasti
kukaan ei ollut vielä sortunut kiusaukseen ja varastanut autoa.

Lämmentyään hän kiiruhti Connecticut Avenueta pitkin kuusi
korttelia pohjoiseen. Asianajotoimisto Ness Skelton käsitti muu-
taman kerroksen nykyaikaisessa rakennuksessa lähellä Hinckley
Hiltonia. Mark oli edellisenä kesänä onnistunut keplottelemaan
itsensä sinne ottamalla vastaan harjoittelijan paikan, jossa palkka oli
alle minimin. Isot asianajotoimistot keskittyivät kesäohjelmissaan
houkuttelemaan huippuopiskelijoita hienoon elämään. Työntekoa ei
juuri odotettu. Harjoittelijoille annettiin naurettavan kevyesti töitä,
lippuja pallo-otteluihin ja kutsuja hienoihin kemuihin rikkaiden
osakkaiden komeilla takapihoilla. Kun opiskelijat oli vietelty, he
allekirjoittivat sopimuksen ja joutuivat pian valmistuttuaan sadan
viikkotyötunnin lihamyllyyn.

Eivät Ness Skeltonilla. Toimistossa oli vain viisikymmentä juris-
tia, joten se oli kaukana toimistojen kymmenen kärjessä -listalta.

Sen asiakkaat olivat eri alojen liittoja – Soybean Forum, Retired Postal Workers, Beef and Lamb Council, National Asphalt Contractors, Disabled Railroad Engineers – ja puolustusteollisuuden alihankkijoita, jotka hinkuivat epätoivoisesti omaa osaansa kakusta. Toimiston asiantuntemus, mikäli sellaista oli, liittyi suhteiden hoitamiseen kongressin kanssa. Sen kesäharjoitteluohjelma oli suunniteltu pikemminkin käyttämään hyväksi halpaa työvoimaa kuin houkuttelemaan huippuopiskelijoita. Mark oli uurastanut kovasti ja sinnitellyt tylsässä työssä. Kun hän oli kesän päätteeksi saanut tarjouksen jostain, mikä jossain määrin muistutti työpaikkaa asianajajan kokeen läpäisemisen jälkeen, hän ei ollut varma, pitäisikö itkeä vai nauraa. Siitä huolimatta hän hyväksyi sen mitä oli tarjolla – ei kovin paljon – ja liittyi ylpeänä niihin Foggy Bottomin opiskelijoihin, joilla oli tulevaisuus. Pitkin syksyä hän oli lempeästi painostanut esimiestään tulevan työsuhteen ehdoista, mutta ei ollut edennyt mihinkään. Tekeillä saattoi olla fuusio. Tekeillä saattoi olla toimiston hajauttaminen osiin. Tekeillä saattoi olla vaikka mitä, mutta ei työsopimusta.

Niinpä hän vain notkui paikalla. Iltapäivisin, lauantaisin, lomapäivinä, milloin vain oli ikävystynyt, hän poikkesi toimistolle kasvoillaan pysyvä leveä tekohymy ja auliina auttamaan mitättömissä töissä. Ei ollut selvää, oliko siitä mitään hyötyä, mutta hän arveli, ettei siitä haittaakaan ollut.

Markin esimies oli Randall, kymmenen vuotta toimistoa palvellut mies, joka oli osakkuuden partaalla ja siten melkoisten paineiden alaisena. Ness Skeltonin avustavalle lakimiehelle, joka ei päässyt osakkaaksi kymmenessä vuodessa, näytettiin vähin äänin ovea. Randall oli valmistunut George Washingtonista, joka oli kaupungin nokkimisjärjestyksessä askelen Georgetownia alempana mutta monta pykälää Foggy Bottomin yläpuolella. Hierarkia oli selvä ja jäykkä, ja sen osoittivat pahimmin gw:stä tulleet asianajajat. Heitä inhotti, että Georgetownin porukka katseli heitä nenänvarttaan pitkin, joten he olivat kärkkäitä silmäilemään vielä ylenkatseellisemmin ketä tahansa Foggy Bottomista tulevaa. Koko toimisto löyhkäsi

klikeiltä ja snobbailulta, ja Mark kummasteli usein, kuinka ihmeessä hän oli eksynyt sinne. Kaksi avustavista lakimiehistä oli peräisin Foggy Bottomista, mutta he ottivat etäisyyttä opinahjoonsa niin tiiviisti, etteivät ehtineet auttaa Markia. Totta puhuen hän oli heille näkymättömämpi kuin useimmille muille. Mark oli usein jupissut: ”Onpa tapa johtaa asianajotoimistoa.” Toisaalta hän arveli, että kaikilla ammattikunnilla oli oma arvojärjestyksensä. Hän murehti liikaa omaa nahkaansa vaivatakseen päätään sillä, missä muut kurkunleikkaajat olivat opiskelleet lakia. Hänellä oli omat ongelmansa.

Mark oli lähettänyt Randallille sähköpostia ja ilmoittanut poikkeavansa tekemään mitä vain hanttihommia. Randalla tervehti vain töksäyttämällä: ”Palasit nyt jo?”

Joopa joo, Randall, entä kuinka oma joulusi sujui? Hienoa nähdä. ”Joo, kyllästyin siihen jouluroskaan. Mikä on meininki?”

”Kaksi sihteeriä on flunssan takia kotona”, Randall sanoi. Hän osoitti kolmenkymmenen sentin korkuista asiakirjapino. ”Noista pitäisi tehdä neljätoista kopiota lajiteltuina ja nidottuina.”

Okei, takaisin kopiohuoneeseen, Mark ajatteli. ”Mikäpä siinä”, hän sanoi kuin tuskin malttaisi odottaa pääsyä käsiksi papereihin. Hän raahasi asiakirjat kellarin tyrmään, joka oli täynnä kopio-koneita. Kolme seuraavaa tuntia hän teki pitkäpiimäistä työtä, josta hänelle ei maksettaisi mitään.

Hänen tuli melkein ikävä Louieta ja tämän nilkkapantaa.

2

Markin tavoin myös Todd Lucero oli saanut innoituksen ryhtyä lakimieheksi kuunnellessaan vierestä alkoholin sävyttämiä baari-keskusteluja. Hän oli kolme viime vuotta sekoitellut drinkkejä Old Red Catissa, joka oli George Washingtonin ja Foggy Bottomin opiskelijoiden suosima pubityylinen juottola. Suoritettuaan collegeututkinnon Frostburg State -yliopistossa hän oli poistunut Baltimoresta ja ajautunut Washingtoniin etsimään uraa. Kun sellaista ei löytynyt, hän pestautui Old Red Catiin ja huomasi pian, että hänestä oli mukava laskea olutta hanasta tuoppeihin ja sekoittaa väkeviä drinkkejä. Hän oli alkanut rakastaa pubin elämänmenoa, ja hänellä oli kyky jutustella ammattijuoppojen kanssa ja rauhoittaa räyhääjät. Todd oli kaikkien lempibaarimies ja sinutteluväleissä satojen kanta-asiakkaiden kanssa.

Monta kertaa kahden ja puolen viime vuoden kuluessa hän oli harkinnut lopettavansa oikeustieteen opinnot ja pyrkivänsä toteuttamaan haaveensa oman pubin perustamisesta. Hänen isällään oli kuitenkin voimakkaita mielipiteitä sitä vastaan. Isä oli baltimorelainen poliisi ja oli aina painostanut poikaansa hankkimaan akateemisen oppiarvon. Painostaminen oli yksi juttu, maksaminen toinen. Niinpä myös Todd oli langennut ansaan, lainannut rahaa ja antanut sitä Foggy Bottomin ahneelle porukalle.

Todd ja Mark Frazier olivat tutustuneet jo ensimmäisenä opiskelupäivänä, perehdyttämisen aikana, jolloin he olivat vielä olleet kirjassilmäisiä ja heidän mielessään oli kangastellut suuri lakimiehen

ura ja muhkea palkka. He olivat 350 muun tulokkaan tavoin olleet hirveän naiiveja. Todd oli vannonut häipyvänsä ensimmäisen vuoden jälkeen, mutta isä huusi hänelle. Koska hän oli omistautunut baarille, hänellä ei ollut koskaan ollut aikaa kolkutella oville Washingtonissa ja kalastella kesäharjoittelupaikkoja. Hän oli vannonut häipyvänsä toisen opiskeluvuoden jälkeen ja pysäyttävänsä velkavirran, mutta hänen lainaneuvojansa suositteli vahvasti muuta. Niin kauan kuin hän opiskeli, hänen ei tarvinnut kohdata mitään julmaa maksuohjelmaa, joten kävi täysin järkeen jatkaa lainaamista, jotta voisi valmistua ja ruveta metsästämään niitä rahakkaita työpaikkoja, jotka aikanaan tekisivät selvää velasta. Mutta nyt kun jäljellä oli enää yksi lukukausi, hän tiesi liiankin hyvin, ettei sellaisia työpaikkoja ollut.

Kunpa hän olisi lainannut pankista 195 000 dollaria ja perustanut sen pubin. Rahaa saattaisi jo tulla ovista ja ikkunoista ja hän nauttisi elämästä.

Mark saapui Old Red Catiin vähän pimeäntulon jälkeen ja asettui lempipaikalleen baaritiskin päähän. Hän kopautti nyrkillään Toddin nyrkkiä ja sanoi: ”Mukava nähdä, äijä.”

”Samoin”, Todd sanoi ja työnsi Markin eteen huurteisen tuopillisen vaaleaa olutta. Vanhan työntekijän asemassaan hän pystyi tarjoamaan kenelle vain, eikä Mark ollut maksanut pariin vuoteen.

Opiskelijoiden ollessa lomalla pubissa oli hiljaista. Todd nojasi kyynärpäihinsä ja kysyi: ”Mitä sinulla on tekeillä?”

”Kulutin iltapäivän vanhalla kunnon Ness Skeltonilla ja lajittelin kopiointihuoneessa papereita, joita kukaan ei koskaan lue. Lisää aivotonta hommaa. Jopa tutkimusavustajat katselevat minua alaviistoon. Inhoan sitä paikkaa, eikä minua ole vielä edes palkattu sinne.”

”Eikö vieläkään työsopimusta?”

”Ei, ja kuva hämärtyy joka päivä.”

Todd siemaisi nopeasti tuopistaan, joka oli piilossa tiskin alla. Vanhan työntekijän asemastaan huolimatta hänellä ei ollut lupa juopotella työaikana, mutta pomo ei ollut paikalla. Hän kysyi: ”Kuinka joulu sujui Frazierien talossa?”

”Hou hou hou. Kestin kymmenen kurjaa päivää ennen kuin otin hatkat. Entä sinä?”

”Kolme päivää. Sitten velvollisuus kutsui ja palasin töihin. Miten Louiella menee?”

”On yhä vahvasti syytteessä ja odottaa edelleen, että häkki todellakin heilahtaa. Minun pitäisi olla pahoillani hänen puolestaan, mutta myötätunto ei oikein kestä, kun tyyppi vetää sikeitä puolille päivin ja löhöää muulloin sohvalle, katselee *Judge Judy* ja marisee nilkkapannastaan. Äiti parka.”

”Olet pojalle aika ankara.”

”En tarpeeksi ankara. Siinähan se vika onkin. Kukaan ei ole koskaan ollut ankara Louielle. Hän kärehti pilven hallussapidosta kun oli kolmentoista, syytti siitä kaveriaan, ja tietysti vanhempamme syöksyivät auttamaan. Hän ei ole koskaan joutunut vastuuseen mistään. Ei ennen kuin nyt.”

”Ikävä juttu. En osaa kuvitella, että minulta olisi veli vankilassa.”

”Joo, paska homma. Kunpa voisin auttaa häntä, mutta ei onnistu.”

”En edes kysy isästäsi.”

”Ukkoa ei näkynyt eikä kuulunut. Ei tullut edes korttia. Isä on viisikymppinen ja kolmivuotiaan lapsen ylpeä isä, joten kaipa hän oli joulupukkina. Latoi lahjoja kuusen alle ja virnuili kuin idiootti, kun lapsi tuli kiljuen alakertaan. Varsinainen rotta.”

Baaritiskille asteli kaksi opiskelijatyttöä, ja Todd siirtyi palvelemaan heitä. Mark otti puhelimensa ja katsoi, oliko viestejä.

Toddin palattua hän kysyi: ”Oletko nähnyt mitään tenttituloksia vielä?”

”En. Kuka niistä piittaa? Olemme kaikki huippuopiskelijoita.” Tenttitulokset olivat Foggy Bottomissa pelkkä vitsi. Oli tärkeää, että tiedekunnan opiskelijat valmistuivat komein paperein, ja siksi opettajat jakoivat A:ita ja B:itä kuin halpoja karkkeja. Foggy Bottomissa ei kukaan reuttanut. Se oli tietenkin luonut laiskanlaisen opiskelukulttuurin, mikä puolestaan tuhosi kaikki mahdollisuudet kilpailuhenkiseen lukemiseen. Liudasta keskinkertaisia opiskelijoita tuli vielä keskinkertaisempia. Ei ihme, että oikeusasianajan koe oli niin

suuri ongelma. Mark lisäsi: ”Eikä kai voi olettaa, että kallispalkkaiset opettajat arvostelisivat kokeita joululomalla.”

Todd siemaisi taas tuopistaan, kumartui lähemmäksi ja sanoi: ”Meillä on isompikin ongelma?”

”Gordy?”

”Gordy.”

”Sitä minä pelkäsinkin. Olen tekstaillut ja yrittänyt soittaa hänelle, mutta hänen kännykkänsä on pois päältä. Mikä on tilanne?”

”Huono”, Todd sanoi. ”Ilmeisesti hän meni jouluksi kotiin ja tappeli kaiken aikaa Brendan kanssa. Brenda haluaa suuret kirkkohäät ja tuhat vierasta. Gordy ei halua naimisiin. Brendan äidillä on paljon sanottavaa. Gordyn äiti ei suostu puhumaan Brendan äidin kanssa, ja koko homma on räjähtämäisillään.”

”Heidät kuule vihitään 15. toukokuuta. Sinä ja minä muistaakseni lupauduimme sulhaspojiksi.”

”En menisi lyömään vetoa siitä vihkimisestä. Gordy on jo palannut kaupunkiin eikä syö lääkkeitään. Zola poikkesi tänään ja raportoi.”

”Mitä lääkkeitä?”

”Pitkä juttu.”

”Mitä lääkkeitä?”

”Hänellä on kaksisuuntainen mielialahäiriö. Diagnosoitiin joitain vuosia sitten.”

”Nyt sinä tietysti pelleilet.”

”Miksi pelleilisit? Hänellä on kaksisuuntainen mielialahäiriö, ja Zola sanoi, ettei hän ole syönyt lääkkeitään.”

”Miksei Gordy ole kertonut meille?”

”En osaa sanoa.”

Mark joi pitkään tuopistaan ja pudisti päätään. Hän sanoi: ”Zola-kin on siis jo palannut.”

”Niin, hän ja Gordy kai kiitivät takaisin, jotta voisivat pitää hauskaa muutaman päivän, mutta ei heillä kovin hauskaa taida olla. Zola arvelee, että Gordy lakkasi ottamasta lääkkeitä noin kuukausi sitten, kun luimme lopputentteihin. Yhtenä päivänä Gordy on maaninen

ja hyppii seinille, sitten tokkurassa kun on naukkaillut tequilaa ja polttanut pilveä. Hän puhuu hulluja, sanoo että lopettaa opiskelun ja painuu Jamaikalle, tietysti Zolan kanssa. Zola pelkää että Gordy tekee jotain tyhmää ja satuttaa itsensä.”

”Gordyhan on tyhmä. Hän on kihloissa lukioaikaisen heilansa kanssa, oikean söpöläisen, jolla sattuu olemaan rahaa, mutta nyt hän on lyönyt hynttyyt yhteen afrikkalaisen tytön kanssa, jonka vanhemmat ja veljet ovat tässä maassa ilman niitä maahanmuuttopapereita, joista nykyään puhutaan kaiken aikaa. Niin, poika on tyhmä.”

”Kuule, Gordy on vaikeuksissa. Hän on mennyt alamäkeä jo monta viikkoa ja tarvitsee apua meiltä.”

Mark työnsi tuoppiaan pois päin, mutta vain muutaman sentin, ja pani kätensä ristiin niskan taakse. ”Ikään kuin tässä ei olisi muitakin huolia. Kuinka muka voidaan auttaa?”

”Siinäpä se. Zola yrittää pitää häntä silmällä ja haluaa, että pii-pahdamme illalla.”

Mark alkoi nauraa ja joi olutta.

”Mikä noin hauskaa on?” Todd kysyi.

”Ei mikään, mutta osaatko kuvitella, millainen skandaali Länsi-Virginian Martinsburgissa syntyisi, jos kävisi ilmi, että Gordon Tanner, jonka isä on kirkon silmäätekeviä ja morsian huomattavan lääkärin tytär, on tullut hulluksi, lopettanut oikeustieteen opinnot ja karannut afrikkalaisen muslimin kanssa Jamaikalle?”

”Melkein ymmärrän koomisen puolen.”

”Yritä vähän kovemmin. Se olisi kauheaa.” Mark oli kuitenkin lakannut nauramasta. ”Emme me voi pakottaa Gordya ottamaan lääkkeitä. Turpiin tulisi, jos yrittäisimme.”

”Pakko häntä on auttaa. Pääsen töistä yhdeksältä, ja sitten menemme sinne.”

Baaritiskin ääreen istahti mies, jolla oli hieno puku, ja Todd meni ottamaan tilauksen vastaan. Mark maisteli olutta ja vaipui yhä syvemmälle synkkyyteen.

3

Zola Maalin vanhemmat olivat paenneet Senegalista kolme vuotta ennen hänen syntymäänsä. He olivat asettuneet kahden pienen poikansa kanssa johannesburgilaiseen slummiin ja ruvenneet pesemään lattioita ja kaivamaan ojia pienellä palkalla. Kahdessa vuodessa he saivat kuitenkin säästettyä rahat laivamatkaan. He käyttivät välittäjä-ihmissalakuljettajan palveluksia ja maksoivat surkean matkan Miamiin liberialaisella rahtilaivalla, jonka kyydissä oli myös kymmenkunta muuta senegalilaista. Kun heidät oli salakuljetettu turvalisesti maihin, eräs setä oli vastassa ja vei heidät autolla kotiinsa New Jerseyyn Newarkiin, missä he sitten asuivat kerrostalokaksiossa. Talo oli täynnä senegalilaisia. Yhdelläkään heistä ei ollut vihreää korttia.

Vuosi sen jälkeen kun Maalit olivat muuttaneet Yhdysvaltoihin, Zola syntyi Newarkin yliopistollisessa sairaalassa, ja hänestä tuli saman tien maan kansalainen. Kun vanhemmat tekivät paria kolmea työtä kumpikin alle minimipalkan, Zola ja hänen veljensä kävivät koulua ja sulautuivat yhteisöön. He olivat hartaita muslimeja ja harjoittivat uskontoaan, joskin Zola huomasi jo nuorena olevansa viehtynyt länsimaisista tavoista. Isä oli ankara mies, joka vaati että heidän olisi ruvettava puhumaan äidinkieltensä wolofin ja ranskan sijaan englantia. Pojat omaksuivat englannin ja auttoivat kotona vanhempiaan oppimaan sitä.

Perhe muutti usein ahtaasta asunnosta toiseen Newarkissa. Jokainen niistä oli hiukan entistä isompi, ja jokaisen lähellä asui myös muita senegalilaisia. Kaikki elivät karkotuksen pelossa, mutta

joukkovoima loi turvaa, tai niin he ainakin uskoivat. Joka kerta kun oveen kolkutettiin, he vavahtivat pelosta. Oli äärimmäisen tärkeää varoa joutumasta hankaluuksiin, ja Zola ja hänen veljensä oli opetettu välttämään kaikkea, mikä herättäisi ei-toivottua huomiota. Vaikka Zolalla oli oikeanlaiset paperit, hän tiesi muiden perheenjäsenten olevan vaarassa. Hän pelkäsi lakkaamatta, että vanhemmat ja veljet pidätettäisiin ja lähetettäisiin takaisin Senegaliin.

Viisitoistavuotiaana Zola sai ensimmäisen työpaikkansa tiskarina ruokabaarissa. Palkka maksettiin tietysti käteisellä, eikä sitä maksettu paljon. Myös veljet kävivät töissä, ja koko perhe pihisteli ja säästi mahdollisimman paljon.

Kun Zola ei ollut töissä, hän opiskeli. Hän selviytyi lukioista helposti, sai hyviä numeroita ja kirjoittautui osa-aikaiseksi opiskelijaksi collegeen. Pienen stipendin turvin hän pystyi siirtymään kokopäiväiseksi ja sai samalla työpaikan collegen kirjastosta. Mutta edelleen hän tiskasi astioita, siivosi asuntoja äidin kanssa ja oli lapsenvahtina perheystävillä, joilla oli paremmat työpaikat. Zolan vanhempi veli meni naimisiin amerikkalaisen tytön kanssa, joka ei ollut muslimi, ja vaikka se helpotti tietä kansalaisuuden saamiseen, se aiheutti ikäviä kahnauksia vanhempien kanssa. Veli ja tämän tuore vaimo muuttivat Kaliforniaan ja aloittivat uuden elämän.

Kahdenkymmenen iässä Zola muutti pois kotoa ja kirjoittautui opiskelijaksi Montclair State -yliopistoon. Hän asui asuntolassa kahden amerikkalaisen tytön kanssa, jotka niin ikään elivät tiukalla budjetilla. Hän otti pääaineekseen kirjanpidon, sillä hän piti numeroista ja hänellä oli luontaista kykyä raha-asioihin. Sen verran kuin aika antoi myöten hän opiskeli ahkerasti, mutta jongleeraus kahden ja toisinaan kolmenkin työn kesken häiritsi usein lukemista. Huone-
toverit tutustuttivat Zolan biletysmaailmaan, ja hän löysi luontaiset kykynsä sillekin alalle. Vaikka hän noudatti muslimien ankaraa alkoholikieltoa eikä muutenkaan pitänyt väkijuomien mausta, hän oli alttiimpi muille kiusauksille ja erityisesti muodille ja seksille. Hän oli melkein 180 senttiä pitkä ja kuuli usein näyttävänsä upealta tiukoissa farkuissa. Ensimmäinen poikaystävä opetti hänelle ilomielin

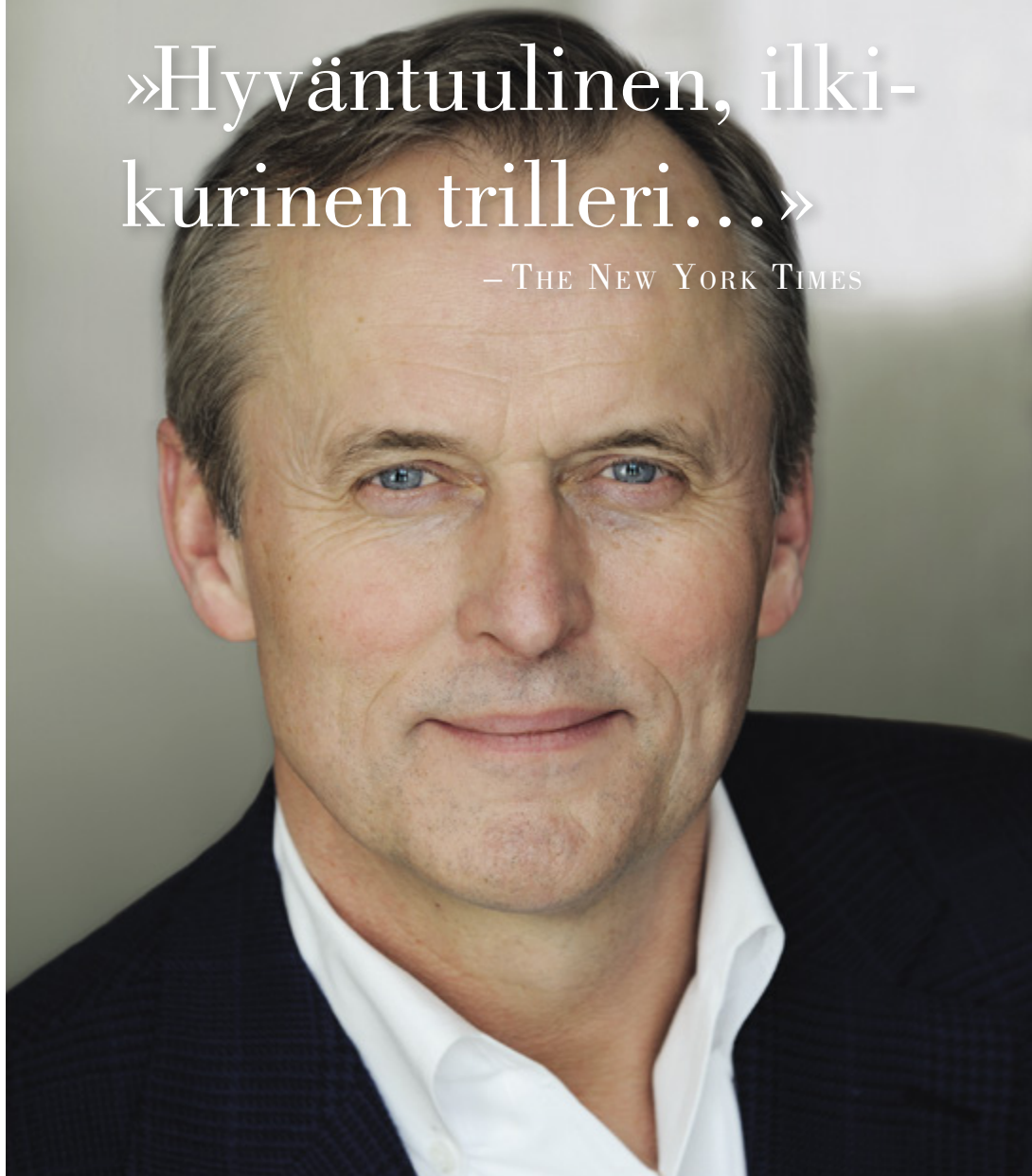
kaiken seksistä. Seuraava esitteli hänelle satunnaisten huumeiden käytön. Ensimmäisen opiskeluvuotensa lopulla hän piti hiljaa mutta uhmakkaasi itseään maallistuneena muslimina, mutta vanhemmillä ei ollut siitä aavistustakaan.

Vanhemmille tulisi pian suurempiakin ongelmia. Zolan viimeisen opiskeluvuoden syyslukukaudella isä pidätettiin, ja hän joutui olemaan vangittuna kaksi viikkoa ennen kuin takuut saatiin järjestymään. Siihen aikaan isä oli töissä maalausurakoitsijalla, toisella senegalilaisella, jolla oli asianmukaiset paperit. Pomo oli ilmeisesti tehnyt suuren newarkilaisen toimistokompleksin sisämaalaustöistä halvemman tarjouksen kuin liittoon kuuluva urakoitsija. Urakoitsija kanteli tulli- ja maahanmuuttoasioita valvovalle Immigration and Customs Enforcementille (ICE), että isän pomo käytti paperittomia työntekijöitä. Se oli jo sinänsä vakava juttu, mutta väitettiin myös, että maalattavista tiloista oli kadonnut toimistotarvikkeita, ja syytöksiä esitettiin. Zolan isä ja neljä muuta paperitonta työläistä sai syytteen törkeästä varkaudesta. Rikossyytteen lisäksi isä sai haasteen maahanmuutto-oikeuteen.

Zola palkkasi asianajajan, joka väitti olevansa erikoistunut sellaisiin asioihin, ja perhe haali kokoon palkkioennakoksi 9 000 dollaria eli kutakuinkin kaikki säästönsä. Asianajaja oli tavattoman kiireinen eikä ikinä vastannut heidän soittopyyntöihinsä. Koska vanhemmat ja veli piileskelivät Newarkissa ja sen ympäristössä, Zola joutui kinastelemaan asianajajan kanssa. Hän alkoi inhota tuota miestä, joka oli sukkela puhuja ja jolle totuus oli venyvä käsite, ja olisi antanut tälle potkut, elleivät he olisi maksaneet ennakkoa. Toisen asianajajan palkkaamiseen ei ollut varaa. Mutta kun asianajaja ei ilmaantunut oikeuteen, tuomari antoi hänelle potkut. Viimein Zola sai houkuteltua julkisen puolustusasianajajan mukaan, ja isän rikossyyte hylättiin. Karkotusasia ei kuitenkaan häipynyt. Juttu eteni matelemalla ja muuttui niin häiritseväksi, että Zolan opinnot kärsivät. Oikeuden monien esi- ja pääkäsittelyjen jälkeen Zola oli varma, että kaikki asianajajat olivat joko laiskoja tai tyhmiä ja että hän hoitaisi asiat itse paremmin.

»Hyväntuulinen, ilki- kurinen trilleri...»

– THE NEW YORK TIMES

Mark, Todd ja Zola ovat lakiopintojensa loppusuoralla, kun he tajuavat opinahjonsa olevan röyhkeän, huikeita voittoja tavoittelevan investointihuijarin omistuksessa. Suuret lupaukset loistava

ja rahakkaasta lakimiehen urasta ovat pelkkää valetta ja opinnoista jää käteen vain valtavat velat. Kolmikko päättää ottaa oikeuden omiin käsiinsä.

